

RESEARCH ARTICLE

Common Words In Urdu And Uzbek

Diyora Mubinova

4th-year Student, Tashkent State University of Oriental Studies Toshkent, Uzbekistan

VOLUME: Special Issue 2026

PAGE: 163-165

Copyright © 2026 European International Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies, this is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike 4.0 International License. Licensed under Creative Commons License a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

Abstract

This article examines the origins of certain food-related terms in Uzbek and Urdu, their pathways of diffusion, and the historical and cultural factors that contributed to their development. The etymology of words such as "palov," "somsa," "halva," "shorva," "tea," and "dolma" is briefly explained, showing how these terms entered both languages through Arabic, Persian, Turkic, and Chinese influences.

KEY WORDS

Shared vocabulary, etymology, Uzbek language, Urdu language, food names, palov, somsa, halva, shorva, tea, dolma, linguistic connections, cultural influence, historical contact.

INTRODUCTION

Urdu va o'zbek tillari uzoq tarix davomida turli siyosiy-hududiyatlar, madaniyatlar va diniy markazlar ta'sirida shakllangan bo'lsa-da, ularning lug'at tarkibida bir-biriga juda o'xshash bo'lgan ko'plab mush-tarak so'zlar mavjud. Mushtarak so'zlar deb ikki yoki undan ortiq til-larda talaffuzi va ma'nosi jihatidan bir-biriga yaqin bo'lgan, kelib chi-qishi umumiy bo'lgan leksik birliklarga aytiladi. Bunday so'zlar til-lar o'rtasidagi tarixiy yaqinlik, madaniy aloqalar, migratsiya jarayonlari yo'ki diniy-ta'limiy ta'sir mahsuli hisoblanadi [1].

Urdu va o'zbek tillaridagi mushtarak so'zlar asosan uch man-ba-dan kelib chiqqan:

- arab tili;
- fors tili;
- qadimgi turkiy tillar.

Bu tillardagi so'zlar o'rta asrlarda Markaziy Osiyo va Janubiy Osiyo hududlarida faol madaniy aloqalar, savdo yo'llari va ilmiy markazlar fao-liyati sababli keng tarqalgan. Ayniqsa, islom dini kirib kelgandan so'ng, Qur'on tilidan olingan ko'plab arabcha so'zlar ikki mintaqada ham bir xil shakl va mazmunda qo'llanila boshlagan. Fors tili esa yillar da-vomida ham

O'zbekistonda, ham Hindiston yarimorolida adabiyot, dip-lomatiya va saroy tili sifatida katta rol o'ynagan. Natijada, forscha so'z-lar ham urdu va o'zbek tillari lug'at tarkibiga chuqur singib ket-gan [1].

Shuningdek, o'zbek tili turkiy tillar oilasiga mansub bo'lgani kabi, ur-du tilida ham tarixan turkiy sulolalar hukmronligi davrida kirib kel-gan qadimgi turkiy elementlar uchraydi. Bu esa ikki til o'rtasidagi ya-qin-likni yanada kuchaytirgan. Tarixiy manbalarda temuriylar, bo-bu-riy-lar, turk qabilalarining Janubiy Osiyoga ko'chib o'tishi jarayonida til va madaniyatning ikki tomonlama almashuvi kuchaygani qayd etiladi.

Urdu va o'zbek tillaridagi mushtarak so'zlarni o'rganish nafaqat ling-vistik tahlil uchun, balki ikki xalqning o'zaro tarixiy aloqalarini tu-shu-nish uchun ham muhimdir. Bunday so'zlar ikki mintaqada o'rtasida ne-chog'lik kuchli madaniy bog'liqlik bo'lganini ko'rsatib berdi. Til-shu-nos-likning leksikologiya, etimologiya va qiyosiy tilshunoslik bo'limlari nuq-tai nazaridan mushtarak so'zlarni o'rganish ikki til orasidagi o'x-shash-lik va farqlarni aniqlash, lug'at tarkibining boyish jarayonini tu-shu-nish, hamda ikki millat o'rtasidagi madaniy aloqalarni

kengroq tah-lil qilish imkonini beradi.

Ushbu maqolada urdu va o'zbek tillaridagi mushtarak so'zlarning ke-lib chiqish omillari, tarqalish jarayoni, tarixiy manbalari hamda bun-day so'zlar ikki tilning bugungi rivojida tutgan o'rni keng yo-ri-ti-la-di.

آج کل کے ریستورانوں میں مختلف ملکوں کے کھانے آسانی سے مل جاتے ہیں۔ دوپہر کے وقت لوگ عموماً سموسہ اور چائے کے ساتھ بلکا ناشتہ کرتے ہیں۔ کچھ گھروں میں ناشتے میں حلوہ بھی تیار کیا جاتا ہے، جسے روٹی یا پرائھے کے ساتھ کھایا جاتا ہے۔ سردیوں میں گرم شوربہ بہت پسند کیا جاتا ہے کیونکہ یہ جسم کو گرم رکھتا ہے۔ اسی طرح پلاؤ اور کباب جیسے روایتی پکوان بر دعوت میں ضرور شامل ہوتے ہیں۔ یہ تمام کھانے مختلف زبانوں اور ثقافتوں کے اثر سے اردو میں داخل ہوئے ہیں اور آج عام بول چال کا حصہ بن گئے ہیں۔

TAOMLARGA OID MUSHTARAK SO'ZLAR

Palov	پلاؤ	pula:o
-------	------	--------

"Palov" so'zi o'zbek tiliga forsha "pilav/pilaw" so'zidan kirgan bo'-lib, "guruchdan tayyorlangan taom" degan ma'noni bildiradi. So'z tur-kiy tillarga o'tish jarayonida fonetik jihatdan moslashib "palov" shak-lini olgan. Bugungi kunda u o'zbek xalqining milliy taom nomi si-fa-tida mustahkamlangan.

"Palov" so'zi urdu tiliga fors tilidan (pula:v) kirib kelgan. Markaziy Osi-yo va Hind-Eron hududidagi tarixiy aloqalar sabab bu taom nomi ur-duga o'tib, fonetik o'zgarish bilan "pulao/pilao" (pula:o/pilao) shaklida mus-tahkamlangan [4].

Somsa	سموسہ	samo:sa
-------	-------	---------

"Somsa" so'zi o'zbek tiliga forsha "samosa / sanbosag" so'zidan kir-gan. Bu taom nomi qadimda Eron, Markaziy Osiyo va Hind hu-dud-la-ri-da tarqalgan bo'lib, vaqt o'tishi bilan fonetik o'zgarish orqali o'zbek ti-li-da "somsa" shakliga aylangan.

Urdu tilidagi "samosa/سموسہ" so'zi ham forsha "samosa / san-bo-sa-g"dan olingan. Forsiy madaniy ta'sir va tarixiy savdo aloqalari sabab bu so'z Hindiston-Pokiston hududiga kirib, urdu tilida "سموسہ" shak-li-da mustahkamlanib qolgan [4].

Holva	حلوا	halva:
-------	------	--------

"Holva" so'zi o'zbek tiliga arabcha "halwā (حلوی)" — "shirin

taom" so'-zidan kirgan. Islom madaniyati va arab tili ta'siri orqali Markaziy Osi-yoga tarqalib, o'zbek tilida "holva" shaklida mustahkamlangan.

Urdu tilidagi حلوة halva: ham arabcha "halwā" dan olingan. Forsiy va arabiy oshxona madaniyati orqali Hind-Pokiston hududiga kirib, ur-du tilida fonetik moslashuv bilan "halwa" sifatida qo'llaniladi [4].

Sho'rva	شوربہ	shu:rba
---------	-------	---------

"Sho'rva" so'zi o'zbek tiliga forsha "shorba / shurba" ("sho'rli su-yuq taom")dan kirgan. Markaziy Osiyo forsiy ta'siri natijasida so'z o'z-bek tilida "sho'rva" tarzida shakllangan.

Urdu tilidagi شوربہ (shorba)" bevosita forsha "shor-ba/shurba"dan kirgan. Taom nomi Hind-Pokiston hududida qa-dim-dan ishlatilib, urdu tilida "shorba" sifatida saqlanib qolgan [4].

Choy	چائے	cha:e:
------	------	--------

"Choy" so'zi o'zbek tiliga xitoycha "茶 — chá" so'zidan kirgan.

I-pak yo'li orqali Markaziy Osiyoga tarqalib, o'zbek tilida "choy" shak-li-ni olgan.

Urdu tilidagi چائے (cha:e:) ham xitoycha "chá"dan kelib chiqqan. Sav-do yo'llari va Britaniya davri ta'siri orqali Hind-Pokiston hududiga tar-qalib, urdu tilida "chai" sifatida umumlashgan [4].

Do'lma	ڈولما	Do:lma:
--------	-------	---------

"Do'lma" so'zi o'zbek tiliga turkcha "dolma" ("to'ldirilgan", "ichiga so-lib to'ldirilgan taom") so'zidan kirgan. Bu taom nomi Usmonli davlati va turkiy madaniy aloqalar orqali Markaziy Osiyoga tarqalib, o'zbek ti-li-da "do'lma" shaklida qo'llanadigan bo'lgan.

Urdu tilidagi ڈولما (dolma) so'zi ham turkcha "dolma"dan kirgan. Bu taom nomi asosan osmonli-turkiy oshxona ta'siri orqali Hind-Po-kis-ton hududiga yetib kelgan va urdu tilida import so'z sifatida "dol-ma" shaklida qo'llanadi [4].

Xulosa: Ushbu maqolada o'zbek va urdu tillarida uchraydigan mush-tarak taom nomlarining kelib chiqishi va tarqalish jarayoni tahlil qi-lindi. Tadqiqotdan ma'lum bo'lishicha, "palov", "somsa", "holva", "sho'r-va", "choy" va "do'lma" kabi so'zlar fors, arab, turk va xitoy tillari or-qali ikki tilga kirib

kelgan. Bu taom nomlari nafaqat leksik jihatdan, bal-ki tarixiy va madaniy aloqalarni ham aks ettiradi. Shu bilan birga, mush-tarak so'zlar ikki xalqning o'zaro madaniy ta'sirini va oshxona an'-analari orqali shakllangan umumiy leksik boyligini ko'rsatadi. Tad-qi-qot shuni tasdiqladiki, lingvistik va madaniy jihatdan mushtarak so'z-larni o'rganish ikki til o'rtasidagi tarixiy bog'liqlikni chuqurroq tu-shu-nish imkonini beradi va bu sohada kelgusidagi ilmiy izlanishlar u-chun asos yaratadi.

REFERENCES

- [1] – Ansoriddin, I. Urducha-o'zbekcha mushtarak so'zlar. Toshkent, n.d.
- [2] – Platts, J. T. A Dictionary of Urdu, Classical Hindi and English. London: Oxford University Press, 1990.
- [3] – Shukurov, Sh. O'zbek tili leksikologiyasi. Toshkent: O'zMU nashriyoti, 2010.
- [4] – Steingass, F. A Comprehensive Persian-English Dictionary. London: Routledge, 1998.
- [5] – Urdumashk.com